

บทนำ

เป็นธรรมชาติของการเรียนภาษา เริ่มแรกที่เรียนรู้ต้องฝึกหัดเขียนตัวอักษรของภาษานั้นๆให้ได้อ่อน ทลอคจนสามารถประสมอักษรต่างๆเป็นคำได้ ต่อจากนั้นผู้เรียนก็เรียนรู้คำต่างๆที่มีความหมายง่ายๆใกล้ตัวเองและคำที่มีความหมายยากและไกลตัวออกไป ฉะนั้นก็คือ การเรียนภาษามาลีก็เป็นเช่นเดียวกัน คือจากที่แล้วมานักศึกษาได้ฝึกหัดเขียนอักษรจนชำนาญสามารถใช้การได้ ทั้งได้เรียนรู้คำนาม คุณศัพท์ สรรพนามและกริยาชนิดต่างๆจากกระบวนวิชาภาษามาลีเบื้องต้นมาตามลำดับ ในขั้นนี้คือชั้นบาลีระดับกลาง นักศึกษาจะได้เรียนรู้คำนามและคำกริยาระดับสูงขึ้นไปอีก นั่นคือนักศึกษาจะได้เรียนคำกิตก์ สมาส สนธิ ทัทธิต ทลอคจนลักษณะประโยคง่ายๆและการแปลอีกด้วย.

คำกิตก์ หมายถึงคำที่ประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่ง เรียกว่าปัจจัยกิตก์ และปัจจัยกิตก์นี้สามารถกำหนดความหมายของคำนาม คำกริยาได้ คำนามและคำกริยาของคำกิตก์นี้ มีรากศัพท์มาจากธาตุเช่นเดียวกับกริยาอาชยาค คำกิตก์แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ คำนามที่เรียกว่านามกิตก์ และคำกริยาที่เรียกว่ากริยากิตก์ การทำธาตุให้เป็นคำนามและคำกริยานั้น ข้อสำคัญอยู่ที่ปัจจัยกิตก์ ถ้านำปัจจัยกิตก์ที่เป็นนามเข้าไปต่อท้ายธาตุ (ธาตุ + ปัจจัย) ธาตุตัวนั้นก็จะกลายมาเป็นคำนามทันที ที่เรียกว่านามกิตก์ เช่น กรฺ ธาตุในความว่า กระทำ + ณ = การ แปลว่า การกระทำ หรือผู้ทำ หรือ ธาตุในความว่า แบ่ง, ทำลาย + ณ = ทาร แปลว่า การแบ่ง, การทำลาย เป็นต้น นับเป็นการสร้างธาตุให้เป็นคำนามอีกชั้นหนึ่ง ส่วนคำกริยากิตก์นั้น สร้างด้วยการนำปัจจัยกิตก์ที่เป็นกริยา(กริยากิตก์) เข้าไปต่อท้ายธาตุ(ธาตุ + ปัจจัย) ธาตุตัวนั้นก็จะกลายมาเป็นคำกริยากิตก์ทันที เช่น กรฺ(ทำ) + อนีย = กรณีย แปลว่า ฟังทำ คมฺ(ไป) + ต = คต แปลว่า ไปแล้ว เป็นต้น คำกิตก์และคำกริยากิตก์ดังกล่าว นับเป็นการสร้างคำโดยวิธีนำปัจจัยเข้าไปต่อท้ายธาตุ เป็นการสร้างคำชั้นใช้ให้เพียงพอตามความต้องการ ปัจจัยกิตก์มีอะไรบ้างและมีวิธีการนำเข้าไปต่อท้ายธาตุอย่างไร มีกล่าวไว้แล้วในคำราเล่มนี้

คำสมาส หมายถึงการนำคำนามตั้งแต่สองคำขึ้นไปมารวมกันเข้า เกิดเป็นคำใหม่ มีความหมายใหม่แปลกไปจากคำเดิม คำที่นำมารวมกันเช่นนี้อาจจะเป็นคำนามกับคำนาม คำคุณศัพท์กับคำนาม คำสังขยา(คำบอกจำนวนนับ)กับคำนาม คำอุปสรรคกับคำนาม เป็นต้น วิธีการจะรวมเข้ากันนั้นมีอยู่ 2 วิธีคือ วิธีแรกคือการ

ลวมวิภัติของคำแรกแล้วมารวมกับคำหลัง ลักษณะอย่างนี้เรียกว่า "จุทศมาส"(สมาสที่-
 ลบวิภัติ) เช่น กุลสุส ปุตุโต - กุลปุตุโต แปลว่า บุตรแห่งสกุล ชื่อว่ากุลบุตร วิธี
 ที่สองคือนำคำแรกที่มีวิภัติอยู่แล้วมารวมเข้ากับคำหลัง ไม่ต้องลบวิภัติของคำแรก
 ลักษณะอย่างนี้เรียกว่า "อจุทศมาส"(สมาสที่ไม่ลบวิภัติ) เช่น ปุพฺเพ สนฺนิวา-
 โส = ปุพฺเพสนฺนิวาโส แปลว่าการอยู่ร่วมกันในปางก่อน คำสมาสนิยมถือความหมาย
 เป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อจะได้คำใหม่ มีความหมายใหม่ๆ คำสมาสมีหลายชนิด ในตำรา
 กล่าวว่ามี 6 ชนิดครั้งรายละเอียดก็มีในหัวข้ออื่นๆแล้ว การนำคำนามกับคำนามมารวม
 เข้าด้วยกัน จัดเป็นคำสมาส นับว่าต่างจากคำกิตกที่ได้คำมาโดยวิธีนำปัจจัย เข้าไปต่อ
 ท้ายธาตุ เป็นเรื่องที่น่าศึกษามีใช้น้อย.

คำสนธิ คือการเชื่อมเสียงท้ายของคำแรกกับเสียงแรกของคำที่ตามมาให้
 กลมกลืนกัน ออกเสียงง่ายและไพเราะ วิธีการเชื่อมเสียงเข้าด้วยกันมีอยู่ 3 ชนิด
 คือ เชื่อมด้วยสระ พยัญชนะ และนิคหิต ตามที่เรียกกันว่า สระสนธิ พยัญชนะสนธิ
 และนิคหิตสนธิ จะรู้ว่า เป็นสนธิอะไรนั้นให้สังเกตเสียงท้ายของคำแรกเป็นหลัก
 ถ้าเสียงท้ายของคำแรกเป็นสระ เสียงแรกของคำที่ตามมาก็เป็นสระ ลักษณะอย่างนี้
 เรียกว่า สระสนธิ เช่น ภาษ + อาหาร - ภาษาหาร ถ้าเสียงท้ายของคำแรก
 เป็นพยัญชนะ (สันสกฤต) เสียงแรกของคำที่ตามมา เป็นสระหรือพยัญชนะก็ได้ จัด
 เป็นพยัญชนะสนธิ เช่น มนสุ + รม - มโนรม (เป็นที่ยินดีแห่งใจ) ถ้าเสียง
 ท้ายของคำแรกเป็นนิคหิต เสียงแรกของคำที่ตามมา เป็นสระหรือพยัญชนะก็ได้ เชื่อม
 เข้าด้วยกัน เรียกว่านิคหิตสนธิ เช่น ส + อย - สมย (การอยู่ร่วมกัน) คำสนธิ
 เมื่อมีการเชื่อมเสียงเข้าด้วยกัน ไม่ทำให้เกิดความหมายใหม่เหมือนคำสมาส แต่สนธิ
 ต้องการเสียงที่กลมกลืนกัน ออกเสียงสะดวกและไพเราะเป็นหลักสำคัญ รายละเอียดของสนธิชนิดต่างๆ พึงหาได้จากตำราเล่มนี้.

คำกัทธิต คือคำที่ประกอบด้วยปัจจัยหนึ่ง เรียกว่าปัจจัยกัทธิต ปัจจัย
 ดังกล่าวนำเข้าไปต่อท้ายคำนามคำแรกโดยลบคำนามคำหลังเสีย กล่าวอีกนัยหนึ่ง
 กัทธิต คือการย่อคำนามศัพท์ให้สั้นเข้าโดยการนำปัจจัยเข้าไปต่อท้ายคำนาม เช่น
สาม + เณร = สามเณร แปลว่า เหล่ากอแห่งพระสมณะ ได้ในรูปวิเคราะห์ว่า
สมณสุส อปฺปัจจ = สามเณโร (เหล่ากอแห่งพระสมณะ ชื่อว่าสามเณร)

เพราะ ปัจจัยนั้นมีความหมายเท่ากับ อปฺจ. ศัพท์และไธแทน อปฺจ. ศัพท์ด้วย แม้คำศัพท์อื่น ๆ ก็มีนัยเดียวกันนี้.

ประโยคในภาษาบาลี ก็มีรูปแบบเหมือนกันกับภาษายุโรปทั่วไป กล่าวคือมีรูปแบบเป็นประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคปฏิเสธ และประโยคคำถามปฏิเสธ ประโยคหนึ่งๆ แบ่งออกเป็น 4 ภาคคือ ภาคประธานคือผู้แสดง ภาคกริยาคือการแสดง ภาคกรรมคือสิ่งที่ถูกทำ และภาคขยาย ภาคขยาย อาจแบ่งออกไปอีกเป็นขยายประธานและขยายกริยา ข้อที่สำคัญคือภาคประธานกับภาคแสดง ต้องมีวจนะ มุข วิกิตติ เหมือนกันจึงจะถูกต้อง ส่วนภาคกรรมนั้น ต้องประกอบด้วยหุติยาวิกิตติ คือวิกิตติที่ 2 สำหรับภาคขยายนั่นต่างจากภาษาอื่นบ้างคือ คำขยายเรียงไว้ข้างหน้าคำที่ถูกขยาย ขยายคำนามเรียงไว้ข้างหน้าคำนาม จะมีวิกิตติเสมอกัน หรือต่างกันนั้น ขึ้นอยู่กับความหมายที่จะขยาย คำขยายกริยาเรียงไว้ข้างหน้ากริยา เช่น สุนฺทร นโร-นฺต กมุ ปฺน ปฺน กโรติ. แปลว่า คนดี ย่อมทำกรรมอันเป็นกุศล บ่อยๆ คำที่ขีดเส้นใต้ หมายถึงคำขยาย ทั้ง สุนฺทร ขยาย นโร เป็นต้น ประโยคที่กล่าวมานี้คือประโยคบอกเล่า ส่วนประโยคอื่นๆ ก็กล่าวไว้แล้วในตำรา ผู้สนใจพึงหาได้.

หัวข้อสุดท้ายคือการแปล การแปลในที่นี้จะกล่าวเฉพาะการแปลภาษาบาลีในประเทศไทย การเรียนแปลบาลีในเมืองเรา พอจะแบ่งได้ 2 ชนิดคือ วิธีหนึ่งเป็นการแปลโดยพยัญชนะ กล่าวคือแปลคำต่อคำ หรือที่เรียกว่า ยกคำขึ้นแปล ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ว่าผู้เรียนมีความเข้าใจและรู้หลักภาษาหรือไม่เพียงไร เช่น ประโยคที่ว่า นโร กมุ ปฺน กโรติ. นโร อันว่าคน กโรติ ทำอยู่ กมุ ซึ่งการงาน เป็นตัวอย่าง วิธีที่สองคือการแปลโดยอรรถ กล่าวคือแปลเอาความหมายเป็นสำคัญ คัดคำแปลอายุคนนิบาท หรือที่เรียกว่าบูรพบทออกไป วิธีแปลชนิดนี้มีจุดมุ่งหมายคือต้องการให้ผู้เรียนแปลให้ได้ความหมายตามต้นฉบับ นับเป็นวิธีที่ดีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งหลักภาษาและความหมาย ดังที่กล่าวกันว่าแปลไคร่สทั้งอรรถและพยัญชนะ

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นขอบเขตแห่งกระบวนการวิชานี้ รายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ ไม่ได้กล่าวเอาไว้ เพราะฉะนั้นนักศึกษาพึงศึกษาจากแบบเรียนเล่มนี้เถิด.